

ישעיה ברכה

יוצא לאור ע"י אברכי הכולל שבקהילת "מקור חיים" יע"א בראשות מו"ר עט"ר הרה"ג רבי יוסף מוגרבי שליט"א

להצלחת דן בן חנה וזוג' עכב"ב-לבריאות שמירה עליונה והרמת קרן המזל וכט"ס לעד אכי"ר

ערש"ק פרשת "חוקת", ט' תמוז תשע"ה **גליון מס' 475**

סוד ההצלחה!

הדבר הכי חשוב בעולם זוהי תורתנו הקדושה. אדם שרוצה לזכות לכתרה של תורה צריך לעמול בה בכל כוחו ולהתמיד בה בכל עיתיו עד שדרשו חז"ל את הפסוק בפרשתנו: "זאת התורה אדם כי ימות באוהל", שכל הרוצה לזכות לכתרה של תורה צריך כביכול להמית את עצמו באוהלה של תורה! כיצד ניתן להגיע למדרגה שכזאת? ובכלל כיצד הצדיקים מצליחים לשבר את יצרם ולהעלות ולהתעלות בצורה כה נפלאה ולהגיע לדרגות נשגבות? מהו סוד ההצלחה? בגמרא ברכות (ה.) מבואר שהנשק היעיל ביותר לנצח את היצר הרע זה לזכור את יום המיתתו. כל אחד ודאי שהיה משפר מעשיו, עולה ומתעלה אם היו אומרים לו שזה יומו האחרון עלי אדמות. שכולנו נאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים, אבל אם היינו יכולים לשאול את מרבית המתים אם ידעו דקות אחדות טרם מותם האם נראה להם שימותו בקרוב, מסתבר שרובם היו עונים: "אני? אני צריך לחיות לפחות מאה ועשרים שנה כמו שכולם שרים לי ביום הולדת יום אחד לא פחות"... ובכן אחד מהסודות הגדולים של הצדיקים שאיתו הם עולים לפסגות של תורה ויראת שמים, מידות טובות וכל דבר מבורך זה פשוט שהם מזכירים ומשננים, חיים ומפנימים שאפשר שזהו יומם האחרון עלי אדמות, והכל הולך אחר החיתום! האדמו"ר הקדוש רבי מאיר אבוחצירא זיע"א חידש דבר נאה המתאים לנושא זה. כל יהודי טוב אומר לפחות שלוש פעמים ביום את הפסוק בתהילים: "ה' מִלְךְ, ה' מִלְךְ, ה' ימלוך לעולם ועד". ולכאורה הפסוק לא מובן. מדוע בחר דוד המלך ראש כל הצדיקים לומר תחילה לשון הווה, ה' מִלְךְ ואחר כך לשון עבר, ה' מִלְךְ? היה צריך לכאורה לכתוב לשון עבר, הווה, עתיד. ה' מִלְךְ, ה' מִלְךְ, ה' ימלוך לעולם ועד. מה רצה דוד המלך ללמדנו, להורות לנו? וביאר האדמו"ר הקדוש רבי מאיר אבוחצירא זיע"א על פי הגמרא בנדרים (י.) שהמקדיש קורבן צריך לומר קורבן להשם ולא להשם קורבן. ומדוע, מה הבעיה אם יזכיר קודם את שם השם? מבאר הגמרא שאם יאמר להשם קורבן, שמא ימות לאחר אמירת שם ה' ונמצא מוציא שם שמים לבטלה כי לא סיים את המשפט. אף כאן בפסוק בתהילים חוששים שמא ימות האדם לאחר שיכריז על מלכות ה' בעבר ולא יספיק להמליכו בהווה ונמצא כופר בעיקר שכאילו אומר שה' מלך בעבר בלבד ח"ו, ולכן מקדימים, אומרים ומכריזים בתחילה שה' מִלְךְ בהווה, שאם תארע חלילה תקלה ואונס, נמצא שהאדם לא כפר בעיקר. וזה אחד הדברים שדוד המלך רצה ללמדנו. לא לעולם חוסן. אדם לא צריך להיכנס לאכזבה או לייאוש חלילה בידעו שימיו קצובים, ואין אדם יודע מתי ימות, אך צריך גם צריך האדם לדעת שאין לאף אחד ביטוח על חייו וצריך הוא להשתדל ולהתעלות בעבודת ה' ככל יכולתו וכאשר היצר הרע מקשקש לו להתפלל במרוצה ובלא כוונה או לאחר לשיעור, יחשוב האדם מספר רגעים אם היו מגלים לו משמים שזוהי תפילתו האחרונה או שיעורו האחרון עלי אדמות, כיצד היה מתנהג? האם היה שומע ליצר הרע? ודאי שלא. אם כן נמצא שהמפתח והסוד לכל ההצלחות, לכל ההתעלות, לכל שבירת היצר בעבודת ה' זה לזכור שאנו רק אורחים בעולם הזה וצריך לנצל כל רגע בעולם חולף זה. וה' יתברך יהיה בעזרנו ויצליחנו בכל מעשינו.

מי הטייס?

נתאר לעצמינו, כפרי פשוט שכל ימיו השתוקק לטוס במטוס, להרקיע שחקים ולכבוש רקיעים. החלום החל להתגשם עת החל לאסוף שקל בשקל ואגורה לאגורה שנים רבות חלפו במהרה, ופתיחת "הכספת" נעשתה בגיל ורעדה והנה גילה לתדהמתו שכל שיש בציקלונו אינו עולה על מאות שקלים בוודים והחלום נדמה שהגיע לקיצו, נבוך מעט ניגש לחבר ושח לו על מצוקתו, והחבר מיהר להרגיעו שראה מודעה שיש חברת תעופה חדשה שפתחו בארצות ערב במחיר של חמישים דולר אפשר לטוס במחלקה הראשונה, לכל מקום בקצות העולם... הכפרי קפץ באושר ובשמחה אולם חבירו נאלץ להרגיעו ו"להנחיתו בשלום", מוכרח אני לומר לך שהשמועות אומרות שלטייסים הבכירים באותה חברה, לכל היותר יש רישיון נהיגה ברכב, והטיסה המוצעת הינה הראשונה, אולם הפטיר בלשונו: "כך בחשבון שזו גם תהיה הטיסה האחרונה...". אחים יקרים במה דברים אמורים? המסילת ישירים כותב בשער הנקיות שאדם כועס אין לו מניע אחר אלא כעסו ואל אשר ביאורו - ילך! ואם זהו המנווט והטייס להיכן כבר אפשר להגיע? בפרשתנו מסופר על אדון הנביאים משה רבינו ע"ה, שהמפרשים התחבטו רבות למצוא על מה נתבע לרום דרגתו כאשר הכה על הסלע, ואחד הפירושים שביאר רבינו אור החיים הקדוש היה שם ישראל רצו שמשה יוציא מים ממקום מסוים ומשה רבינו סבר שצריך להוציא ממקום אחר והשליך בכעסו את המטה לעבר אותו מקום ונתבע על כך לרום דרגתו ולא זכה להיכנס לארצנו הקדושה! אחים יקרים, כאשר האדם כועס מובא בספרים הקדושים אזי מסתלקת נשמתו הקדושה ובמקומה תופסת מקום נפש מהסטרטא אחרא, ובינינו אף אחד לא היה רוצה שמחבל מתאבד ינהיגו וידריכו. בואו ונדאג תמיד שהטייס יהיה בעל תעודת טייס ולא חלילה נהג חדש... ונקבל הכל באמונה ואהבה!

זמני כניסת השבת ויציאת השבת

	כניסת שבת	יציאת שבת	רבנו תם
ת"א	19:28	20:33	21:03
י-ם	19:14	20:31	21:06
חיפה	19:22	20:35	21:07
ב"ש	19:32	20:31	21:04

הפטרה: ויפתח הגלעדי

מטעמים לשבת

"אדם כי ימות... יטמא" (יט,יד)

הגאון הקדוש רבי טוביה זצ"ל מצפת, מתלמידי האר"י הקדוש זצ"ל, כתב בספרו "חן טוב" בשם רבו: מדוע אדם מישראל מטמא בפטירתו, יותר מגוי (שמטמא במגע, אבל לא באוהל) ויותר מבעלי חיים (שאינם מטמאים בטומאה כה חמורה כטומאת מת) - דווקא משום שנשמות ישראל חצובות מתחת לכיסא הכבוד והן חלק אלוך ממעל, מתלכדים כוחות הטומאה ומבקשים להיטפל אליהם. אבל כל עוד האדם חי והנשמה שוכנת בקרבו במלוא עוזה ותוקפה, אין בכוחם להתקרב אל האדם. רק לאחר פטירתו, כשהנשמה עולה למרום ונותר רק רושם מה, כידוע לבעלי הקבלה, מתנפלים הכוחות ההם עליו ונדבקים בו. וממילא נלמד מה גדול וקדוש הוא אדם מישראל - כל אדם, אף הקטן והפחות שבישראל, אף הרשע והמושחת שבעם. שכל עוד הוא חי, נשמתו - המיוסרת בעוונותיו - עדיין כה קדושה, שאין לטומאה כל אפשרות לקרב אליו!!!

(מעין השבוע)

"למות שם אנוזנו ובעירנו" (כ,ד)

יש להבין, מה ראו בני ישראל בצימאונם למים, בעומדם בסכנת חיים עקב הפסקת שפעת מי באר מרים, לציין שגם המקנה, הצאן והבקר, עלולים למות? אלא, כתב רבינו חיים ויטל זצ"ל בספרו "עץ הדעת טוב", כך אמרו בני ישראל: אנו כשלעצמינו היינו מקבלים דין שמים באהבה. כנראה שחטאנו ואנו מקבלים בזאת את עונשינו. אבל "אם אדם חטא - בהמה מה חטאה", יש להמציא מים עבור המקנה. ובעבורם, נזכה גם אנו. ככתוב: "אדם ובהמה תושיע ה' - אדם, בזכות הבהמה..."

(מעין השבוע)

"קחו את המטה... ודברתם אל

הסלע" (כ,ח)

בילקוט נאמר: "ודברתם אל הסלע - שנה עליו פרק אחד", ובזכות לימוד התורה ייתן מים, כי אז יוכחו בני ישראל לראות כי כל שפע של טובה

וברכה אינו אלא על ידי התורה. ותירץ "במלא העומר": אבל משה רבנו הלא היה שרוי אז באבלות אחרי מרים אחותו ובימי אבלות אסור ללמוד תורה, לפיכך נמנע מלדבר אל הסלע. אמר לו הקדוש ברוך הוא: "בני מתים בצמא ואתה יושב ומתאבל?", הלא צורך הרבים הוא ויש בזה משום סכנת נפשות, מותר לך איפוא ללמוד תורה אפילו בימי אבלות...

(מענה של תורה)

"אשר אין בה מום אשר לא

עלה עליה על" (יט,ט)

אמר החוזה מלובלין זצ"ל: מי שרואה את עצמו כאילו כבר הגיע לתכלית השלמות וכבר אין בו שום פגם ומגרעת, הרי זה סימן מובהק שעדיין אין עליו בכלל עול מלכות שמים. אלמלי היה עליו מקצת של עול מלכות שמים, היה מביין יפה כי עדיין איננו אלא מומים בלבד...

(מענה של תורה)

מוקנים אתבונן - סיפורי צדיקים

די מים. והרב שותק. בטוחים היו ששיכנעוהו. לפתע קרא בקול גדול: "דעו לכם, שכל התירוצים לא יצילו אתכם ביום הדין, טהרת בנות ישראל היא מעל לכל תקציב והוצאה! אני דורש להקציב מיידי את הסכום הדרוש, ולהביא עתה פועלים שיתקנו כל הצורך - בעודי כאן! ומי שיעכב בדבר, מובטח לו עונשו המידי מידי שמים, בזכות אבותי הקדושים!". התקציב אושר, הפועלים הובאו, והמקווה נפתחה...

הגאון רבי שאול הכהן זצ"ל מג'רבא זכה לשני שולחנות, לתורה ולגדולה במקום אחד. עשיר גדול היה, וגומל חסד. ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, ותרומתו נכבדה ורבה. מכיוון שעמד בניסיון העושר ניסוהו מן השמים גם בניסיון העוני, ונהפך עליו הגלגל. זכרו בני ג'רבא את ידו הרחבה, הוקירו את גאונותו וגדלותו בתורה, והחליטו לתמוך בו ברווחה כדי שיוכל לשבת במנוחה על התורה ועבודת ה'. אבל "בני קורח לא מתו". נמצאו נרגנים חסרי לב שטענו, כי אין הקהילה חייבת בפרנסת הרב יותר משאר העניים. נכנסו רבני טוניס בעובי הקורה, והזהירו לנהוג ברבי שאול כבוד ויקר ולהכיר לו טובה על פועלו הרב לרווחת בני הקהילה. אבל הנרגנים לא סכרו את פיהם. ופעם, כאשר רבי שאול ישב בראש אסיפת נכבדי הקהל, קם אחד והחל להתריס נגדו במילים בוטות. קם רבי שאול, שכוהן היה, ואמר: "אבקש מכל הכוהנים הנמצאים כאן, שיצאו יחד עימי". ידוע שכוהנים רבים בג'רבא. תמהו לבקשתו, אך שמעו לדבריו. רבי שאול יצא, והכוהנים עימו. כאשר יצא האחרון שבהם - נפטר אותו אדם! והבינו שהתקיים כן מאמר חז"ל שהקדוש ברוך הוא תובע עלבונו של החכם. ורבי שאול שידע כי גורלו של הנרגן נחרץ, מנע את הכוהנים מלהיטמא באוהל המת. מיני אז נזהרו הכל בכבודו, ונהגו מעצתו וברכתו.

(מעין השבוע)

והייתם לי סגולה

עכברים - מי שיש לו עכברים המזיקים בביתו, יקפיד בתרומות ומעשרות.

עסק - סגולה להצלחה לפני עסקאות וכן לפני רכישת דירה, לקרוא פסוק (תהילים פרק צ, פסוק יז): "ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו".

עצם - מי שנתקע לו עצם בגרונו, יביא מאותו המין ויניח על ראשו, במקום הנחת התפילין, ויאמר "חד חד נחית בלע בלע נחית חד חד".

(סגולות רבותינו)

מדברי ראש הישיבה הרה"ג ר' יוסף מוצרבי שליט"א

זינוך הבנים

"פינוק" - חורבן

צריכים האב והאם להשתדל בחינוך בניהם שלא יצאו לתרבות רעה. וביחוד אין להרגלים באכילה ושתייה מופלגת (הכוונה לדברי תענוגות שאינם מברים את הגוף), שהם אם כל חטאת. וכן לא יפנקו אותם הרבה. וכבר אמרו חכמינו בתלמוד (נדרים פא.): "הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה". שכן אדם האוכל ושותה הרבה, גורם לעצמו חולאים רבים ונעשה טיפש. ומשום כן בני העניים חריפים ביותר, כיון שאינם רגילים בזלילה, ובקושי משיגים לחם צר ומים לחץ, ולכן שיכלם זך. ובזה יש לבאר כוונת הכתוב (תהלים קיט, ע-עא): "טפש כחלב לבם אני תורתך שעשעת". טוב לי כי עונתי למען אלמד חוקיך" שכך אמר דוד המלך עליו השלום לפני הקדוש ברוך הוא: הרשעים רצים אחר אכילה ושתייה, ולכן טפש כחלב ליבם ואינם מבינים התורה. ואילו אני טוב לי כי עונתי, למען אלמד חוקיך, שממיעוט אכילה לבי זך להבין חוקיך. ומפני עוד סיבה יוצאים בניהם של עניים תלמידי חכמים, מפני שאינם רגילים בתפנוקים, והם מזילים דמעות, ובכך המוח מזדכך. ואילו בני העשירים אין נותנים להם לבכות (מעם לועז דברים ג' תת"י). אופנה מקובלת היא כיום, לפנק את הילדים בלי גבול, לתת להם כל מה שיבקשו, ואף יותר ממבוקשם - צעצועים, דברי מתיקה ובילויי שעשועים לאין שיעור. אין ספק שהתנהגות זו גורמת נזק לילדים והיא מנוגדת לרוח ישראל. אבותינו עבדו את ה' במעט שהיה להם ושמחו, והיום תמיד מתאוננים ואין ארי נוהם אלא מתוך קופה של בשר, טוב להרגיל את הילד למעט כדי שיגיע הזמן ותתן לו הוא יעריך וכמובן שהכל צריך להיות במשקל ובדרך נכונה ובהתייעצות כל אחד עם רבו והכל לפי הענין המקום והזמן וה' יעזרנו.

שלום בית

אישה חכמה מנצלת...

נאמר בגמרא (יבמות סג.) פגש רבי יוסי לאליהו, אמר לו: כתוב: "אעשה לו עזר", במה אישה עזרתו לאדם? אמר לו: אדם מביא חיטים, חיטים כוסס? אדם מביא פשתן, פשתן לובש? (וכי אדם אוכל חיטים כמות שהם, ולובש פשתן כמות שהוא?). נמצאת מאירה עיניו ומעמידתו על רגליו. ומסופר במדרש (בראשית רבה יז. יב) מעשה בחסיד אחד שהיה נשוי לחסידה אחת. ולא העמידו בנים זה מזה. אמרו: אין אנו מועילים להקדוש ברוך הוא כלום. עמדו וגרשו זה את זה. הלך זה ונשא רשעה אחת ועשתה אותו רשע. הלכה זאת ונשאה לרשע אחד ועשתה אותו צדיק. הוי אומר, שהכל מן האישה. וכס מציינו בגמרא (כתובות סג.) על רבי עקיבא שהיה רועה צאן, ובתו של כלבא שבוע נתנה עיניה בו, אף שהיה עם הארץ גמור, אבל ראתה שהוא צנוע ובעל מידות טובות (עי' תוס' ד"ה דהוה). ולכן קיבלה היא עליה לעשות ממנו תלמיד חכם, על אף ששידוך זה גרם שאביה הדיר אותה מכל נכסיו. ואומנם זכתה רחל להעניק לכלל ישראל את התנא הגדול רבי עקיבא. ורבי עקיבא ידע להעריך זאת, וכשחזר מבית תלמודו אמר לתלמידי: שלי ושלכם - שלה הוא. נמציינו למדים שיש בכוח האישה לחולל פלאות, ואשרי חלקה של אותה אישה, שמדרבנת את בעלה לעסוק בתורה. ומסופר על אמו של רבי זלמלה (אחיו של רבי חיים מוואלוז'ין), שבהיותה הרה וטרם ילדה, היה הגאון רבי אריה לב (בעל ספר "שאגת אריה") בביתם בלמדו בחברותא עם אביו של רבי זלמלה, והנה תקפזה צירי לידה וכבשה עצמה שלא להפסיקם מלימודם, כל עוד יכלה שאת את הסבל, ואמרה כי התורה חביבה עליה מכל. ובשמוע רבי אריה לב מזה, אמר היא עשתה מעשה מלאך, לכן תזכה שיוולד ממנה בן שמעשיו וחוכמתו כמלאך... ובאמת ידועה העובדה שהגאון מוילנא התבטא אודות רבי זלמלה, שאין הוא בן אנוש כי אם מלאך... לא סתם אמר שלמה המלך החכם מכל אדם: "אשה חכמה בנתה ביתה ואיולת בידה תהרסנו" כמה נשים גרמו לבעליהן להיות לגדולי הדור וכמה נשים גרמו לבעליהן לרדת לפי תהום... אישה חכמה מנצלת כוחותיה לגדל את בעלה ולדוחפו לתורה ולמצוות ולהיפך ח"ו אשריהן נשים צדקניות אשר בזכותן נגאלנו ועתידין להגאל ואשרי הזוכה לכך.

אמרי שפר

- רה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב אומר: מסירות נפש הינו: מסירת הנפש הבהמית וביטול המידות הרעות ולהשתמש בהן לצורכי קדושה.
- רה"ק רבי משה מקוברין אומר: כל ירידת הנשמה לעולם הזה כדאית בעבור רגע אחד שעושה נחת רוח לפניו יתברך.
- רה"ק הגאון מוילנא אומר: אם אין אדם משתדל לעלות תמיד מעלה מעלה, על כורחו ירד מטה מטה.
- רה"ק רבי משה חיים לוצטו אומר: כל זולת הדבקות בו יתברך שיחשבוהו בני אדם לטוב, אינו אלא הבל ושוא נתעה. (פתגמים נבחרים)

על כן יאמרו המושלים - מושל ונמשל

באותם הימים בהם אנו עובדים את ה' כדבעי למהוי. משום כך מבקש מאיתנו הקדוש ברוך הוא (בפרשת וילך): "ובניהם וגו' ישמעו ולמדו ליראה את ה' אלוקים כל הימים", ללא סרוגין, יום כך ולמחרת אחרת, אלא כל הימים נעבוד את ה' בלב שלם.

בשעה שסוחר טירון יורד ובא לשוק עם סחורתו בפעם הראשונה, יקבלו הסוחרים הותיקים את פניו בשחוק ובביטול, ואף מלגלים עליו: "הביטו וראו, על הראשונים אנו מצטערים, וזה בא להוסיף עליהם! כלום לא יכולת למצוא לך פרנסה אחרת נאה מזו? מוטב שתחפש לך עסק אחר, כי אל תהיה תפארתך על הדרך הזאת!". מובן מאליו, שאם טירון זה פיקח הוא, לא ישים ליבו לצחוקים שלא אלה ולדיבוריהם וימשיך בשלו. אומנם, בתחילה יקשה עליו הדבר, אף יתלבט בלבטים כשים, אולם לבסוף תאיר לו ההצלחה פנים, והוא יראה ברכה בעמלו. עתה כבר יש בידו לצחוק למלעיגיו ולומר להם: "אילו בקולכם שמעתי, עני מרוד הייתי נשאר כל ימי". לפיכך אין אדם צריך לשים ליבו אל אלה המלעיגים עליו, על שהוא הולך בדרך התורה ושומר מצוותיה וחרד לדבר ה'. והרי העולם הזה כמין שוק הוא, וכל הלומד כאן תורה ושומר מצוותיה, עסק טוב הוא עושה, ושכר גדול מזומן לו לעולם הבא. שם, בודאי, תהיה ידו על העליונה, ויוכל להשיב חורפיו דבר, ולשלם להם מנה אחת אפיים, על אשר הלעיגו עליו.

(משלי החפץ חיים)

אף על פי שאנו עובדים את ה', כל אחד לפי כוחותיו, בכל זאת יש לנו עליות וירידות, ולא תמיד אנו נמצאים באותה דרגה של עבודת ה'. פעמים אנו מתרשלים בה, ואז אנו יורדים ומגיעים לכלל חטא, ושוב מתאמצים ומזדרזים בעבודתו יתברך וזוכים לתשובה. עלינו לדעת, כי רצונו של הקדוש ברוך הוא שלא נסתפק בעבודת ה' לסרוגין, היום בטוב טעם ודעת, ולמחרת יגרום החטא, חלילה, אלא שליבנו יהיה מסור תמיד להקדוש ברוך הוא, ונעבוד אותו בלב שלם ונפש חפצה כל הימים. את מצבנו אפשר לדמות לחולה, שפגש אותו חברו ברחוב ושאל לשלומו: "לא עליך, ידידי", אמר לו, "חולה אני". "מה טיבה של מחלתך?", "מחלת הקדחת יש לי". "הסתכל הלה בידידו ואמר לו: "אודה ולא אבוש, כי מראה פניך אינו מעיד שאומנם חולה הנך". אמר לו החולה: "צדקת, היום, באמת, אני מרגיש טוב, ואין לי חום כלל". "אם כן", תמה חברו, "למה הנך מצר, הרי כבר הבראת?". "אינך יודע טיב מחלתי", אמר לו החולה, "מחלה זו, שקדחת שמה, טיבה הוא, שיום אחד קודחים בחום גבוה, ואז מוטלים על ערש דוי, ולמחרת יורד החום, והחולה מתהלך כאחד האדם. כך חוזרת, חלילה, מחלתי זה כמה שבועות, הרי שגם ביום שאין לי חום, עדיין חולה אני". במצב זה נמצאים גם אנחנו. אומנם יש ימים שאנו בריאים לחלוטין, עובדים את ה' בכל לב, אולם המחלה מתגלה אצלנו, כשאנו מתרשלים לפתע וחוזרים לסלכותנו. נמצא שהמחלה מקננת בנו, אף

אל תיקרי הליכות אלא הלכות

את העניין בדעתו לעניין רע, אלא יתבונן היטב מתחילה אם הוא בעצם רע. (ב). שלא יגדיל בסיפורו את העניין לרע יותר ממש שהוא. (ג). יכווין רק לתועלת, והיינו לסלק את הנוק מזוה, ולא מצד שנאה על השכנגדו (וכמו כן ימנע מלספר אם חושש שבכל זאת חבירו ישמע אליו וישתתף עימו בעסק, ואחר כך אם ירגיזו יאמר לו: יפה אמר עליך פלוני שאין ראוי להשתתף עימך, ובכך מכשילו ברכילות, ואין בזה שום היתר). (ד). אם הוא יכול לסובב את התועלת מבלי שיצטרך לגלות לפניו ענייניו לרע, אין לספר עליו. (ה). היתר לספר דווקא בזמן שלא ירעו עימו ממש, אלא רק שיתבטל השידוך או השתופות, אבל אם יגיע לו רעה ממש, אסור לספר עליו (כי יצטרך לזה עוד פרטים). וכל שכן אם רואה שיסובב על ידי סיפורו לנדון רעה רבה יותר מכפי הדין, בוודאי אסור לספר עליו.

כששואלים את האדם בעניין שידוך או עסק שותפות, ויודע הוא שהשידוך או העסק עלולים להזיק, אסור לו לשתוק ולחשוש מאיסור לשון הרע, אלא אדרבה אם ישתוק ולא יגלה את האמת עובר הוא על "לא תעמוד על דם רעך", וכן על מצוות "אהבת לרעך כמוך", ולכן צריך הוא לגלות את כל האמת, ויקיים בכך מצווה. (אבל יזהר לקיים את חמישה הפרטים שהובאו קודם).

אם שואלים את האדם בקשר לשידוך אם חבירו הוא בעל תשובה, וחבירו באמת בעל תשובה, אסור לו להתחמק ולומר איני יודע, אלא חייב הוא לומר את האמת שחבירו הוא בעל תשובה, כיוון שזה דבר שחוששים לו העולם שמו יחזור לסורו, אף על פי שעתה הוא חזק מאוד. (וביור מאדו אין הכוונה לזלזל חלילה בבעלי תשובה שמעלתם גדולה עד לשמים, אלא שהעולם רגילים לחשוש, שמה יחזרו לסורם, אבל אם באמת נשאו בתשובתם, אין קץ לשכרם, ואשריהם ואשרי חלקם שזכו לשוב למקורות).

אין לגלות לצד הכלה את מיעוט חוכמת התורה של החתן, כיוון שאילו רצה אב הכלה לדעת ולהכיר אותו, היה צריך להוליכו אצל בעלי תורה שיבחנו אותו וינסו את כוח חוכמתו וידיעתו, וכיוון שלא עשה כן נתרצה בדבר. (הבית היהודי)

עימו כדי שלא ילמדו ממעשיו, כי האיסור בסיפור לשון הרע, הוא אם כוונתו לבזות את חבירו ולשמוח בקלונו, אבל אם כוונתו לשמור את חבירו שלא ילמד ממעשיו פשוט שמותר ויש בזה גם מצווה. ומכל מקום מצווה שיספר לבניו או תלמידיו אם הטעים שמספר בגנותו של חבירו, כדי שלא יטעו להתיר לדבר לשון הרע. וגם שלא יתפלאו שהוא סותר את עצמו, כי תמיד אומר להם שאסור לדבר לשון הרע אפילו על אמת, ועתה הוא מספר בעצמו.

הרוצה להשתדך עם מישהו או להשתתף עימו במסחר, מותר לו לדרוש ולחקור אצל אנשים על מהותו וענייניו, ואף שיתכן שיספרו לו גנותו, מכל מקום מותר, כיוון שאין כוונתו לגנותו אלא כוונתו לטובת עצמו בלבד, שלא יבוא אחר כך לידי היזק וקטטה ומריבה חלילה. אולם חייב הוא להסביר את סיבת בקשתו, שאם לא יסביר, הרי הוא מכשיל את חבירו בדברי לשון הרע. ואם לא יסביר את סיבת בקשתו, הרי הוא עובר על לפני עיור.

כשדורש וחוקר אצל אנשים לצורך שידוך או השתתפות בעסק, ומספרים לו דברי גנות, אף שאין איסור בזה כיוון שזה לתועלת, מכל מקום יזהר שלא יאמין לדברי הגנות בהחלטה גמורה, (שלא יכשל בקבלת לשון הרע) אלא רק דרך חשש כדי לשמור את עצמו. וצריך המספר לזהר שלא לשקר או להגזים בדברי הגנות יותר ממה שהוא באמת.

אסור לדרוש ולחקור לצורך שידוך או עסק אצל מי שהוא משער שהוא שונא, או אצל מי שהוא באותו אומנות, כיוון שכל אומן שונא את בן אומנותו, כי מלבד שלא תצמח לו שום תועלת כיוון שהוא ישרק לגמרי או יגזים מחמת שנאתו, בנוסף לזה הוא מכשיל באיסור לשון הרע, כיוון שהוא ידבר רק מחמת שנאתו ולא מחמת תועלת העניין, ואף אם יאמר שאינו מדבר מחמת שנאה, יש לחשוש שרק בפיו אומר כן, אבל ליבו לא כן יחשוב.

אם רואה אדם שחבירו רוצה להשתתף באיזה דבר (שידוך או עסק וכיוצא בזה) עם אדם מסוים, והוא משער שבדאי ייגרם לו נזק, צריך הוא לומר לו כדי להצילו מהעניין הרע ההוא, אך צריך לזה חמישה פרטים ואלו הם: (א). יזהר מאוד שלא יחליט תיכף

אסור לבזות חבירו מצד חסרון שלימות המעלות שיש לו הן בחוכמה, הן בגבורה, הן בעושר וכיוצא בזה, כגון לספר בפני אנשים איך שפלוגי איננו חכם, כיוון שדבר זה ששולל ממנו את המעלות הוא נקרא לשון הרע והוא איסור מן התורה, שעל ידי סיפור זה גורם לו נזק בממנו או צער, כגון שהוא רווק ושומעים שאיננו חכם, לא ירצו להשתדך עימו, ואם הוא בעל עסק לא ירצו להתחבר עימו וכן כיוצא בזה.

אסור לספר לאנשים שפלוגי אינו רוצה להטיב לאנשים (אף על פי שכוונתו לקנאות לאמת). ואם פלוגי סירב להטיב עם המספר עצמו, הרי נוסף לאיסור זה לשון הרע, עובר המספר גם על לאו של "לא תיסור". ואם מתכוון לנקום על ידי סיפורו, משום שלא הטיב עימו, הרי הוא עובר גם על לאו של "לא תיקום".

ישנם מקרים שמותר לאדם לומר על חבירו שאינו חכם כל כך, או שסיבת שטותו גרמה לתוצאות השליליות, אם כוונתו לטובה להשקט מריבה, כגון שרואה שראובן שונא את שמעון על עשה דבר כנגדו או דיבר כנגדו, ואז מותר לשומע לומר לראובן שמעון לא נתכוין לצערך אלא רק סיבת שטותו גרמה לו לזה, ועל ידי זה גורם להקל את השנאה שבליבו, ויש לו על זה גם מצווה.

אסור לגנות את חבירו ולספר עליו מידות המגונות שיש לו, כגון שראה שנתגאה או כעס בדבר שלא כהוגן או שאר מידות מגונות, כיוון שזה ודאי גנות גמור, ואף שהוא אמת ייתכן שחזר על זה בתשובה וליבו מר לו על המידות הרעות האלו, ואפילו אם רואה שחבירו הורגל באותן מידות רעות ואין ליבו מר עליהם כלל, אף על פי כן אסור לו ללכת וללעוג ממנו, שיתכן שאינו יודע את חומר איסורו. ואדרבה אם רואה את חבירו שהורגל במידות רעות אלה, יש לו להוכיחו בצנעה ולהסביר לו את חומר איסורו, ובוה יקיים מצוות עשה של "הוכח תוכיח את עמיתך".

אם רואה באיזה אדם שיש לו מידה מגונה כגון גאווה או כעס או שאר מידות רעות או שהוא בטלן מלימוד תורה וכיוצא בזה, נכון שיספר בדבר זה לבניו או לתלמידיו ולהזהירם שלא יתחברו